

Stjórnamálið á tingi.

Onsdagin 6. august var stjórnskipanarmálið til 1. viðgerð á tingi.

Thorstein Petersen, ið hevði verið formaður hjá teirri føroysku sendinevndini, legði fyrri við eini sokallaðari frágreiðing frá mannagongdini av samráðingunum í Keymannahavn. Men at frágreiðingin var »objektiv«, ólitað og saklig er synd at siga. Ábreiðslurnar móti Dönum, teirra tilboði, og — hardest — teirra atburði og samráðingarhætti vóru givnar við lítlum mýkindum.

Serliga fanst hann at, at Danir — limir í teirri dansku samráðingarnevndini ætlandi — hövdu loyvt sær at halda Valdemars fri til at halda politiskar røður kring landið, og at einans 13 fundir vóru hildnir í 2½ mánaða. Til tilíkar samráðingar við Danir, lovaði hann, vildu fólkaflokksmenn aldri fara aftur. Talarin helt fram, at fólkaflokksins umboðsmenn hövdu bygt uppá fólkaflokkvøðuna og tingsins samtykt áðrenn farið var av landinum.

Teir hövdu ikki kunnað tikið við ríkisstjórnatilboðnum, tí tað veik so nógv frá teirri avgerð, ið fólk ið við síni atkvøðu tann 14. september hevði tikið. Tingsins 20-manna samtykt var heldur ikki framd.

Talarin fanst so at øllum ti, ið tilboðið ikki gav soleiðis sum lógtings samtyktin kravdi. Serliga fanst hann at orðafarinum viðvíkjandi tingsins lóggávuvaldi, og at tí, at tingið ikki avgjört hevði fingið vetorætt í lógsmið viðvíkjandi felagsmálum. Louis Zachariassen varð hardliga kritesaður fyrri stóðu sína til ríkisdagsins umboðsmenn. Heldur ikki orðafarið viðvíkjandi flagginum og málspurninginum dámdi talarunum. Hann hevði stutt sagt alt ringt og einki gott at siga um tilboðið. Hann ráddi hinum flokkunum frá at greiða atkvøðu fyrri tilboðnum — og hóttaði við, at bardagin vildi verða harður, um tilboðið varð samtykt.

P. M. Dam var næsti talarin og talaði vegna teirra av sendinevndini, ið vóru vorðnir samdir um at mæla tinginum til at taka við tilboðnum.

Hann hevði ógvuliga forvitin og bilsin sitið og lurtað eftir Th. Petersen, undrast stórliga yvir, at Th. P. ikki hevði latið sína rødd hoyrt við tilíkar meg og við so hardum atfinningum, tá ið hann sat við samráðingarborðið niðri í Danmark. Tað var har, ið atfinningarnar skuldu verða hildnar fram. Men

so hevði ikki verið. Tvørturímóti!

Talarin hevði kortini kenslu av, at røddin var reyðari enn sjálvur persónurin. Tað var ikki ilt at skilja, at aftan fyrri orðastreymin skalv ein ótti, lá ein ótrygd, ein óvissa, ein »febrilske« ræðsla fyrri ikki at klára at spæla rolluna at vera loysingarmaður hjá summum og ikki vera tað hjá øðrum, at fjala tað, at tilboðið veruliga gevur okkum tað, ið teir 20 tingmenn kravdu, ið vissum föri gevur meiri sjálvstýri o.s.fr.

Th. Petersen, helt talarin, skuldi verið tann seinasti, ið hættaði sær at taka til fólkaflokkvøðuna. Tað var jú hann við at eggja fólki til at stemma nei, sum gjörði fólkaflokkvøðuna villileiðandi og óavgerandi. Nei-stemmurnar saman við stemmunum fyrri ríkisstjórnaruppskotið vóru fleiri enn loysingar-atkvøðurnar — og harvið var loysingin feld. Nei-stemmurnar saman við loysingarstemmunum vóru fleiri enn stemmunar fyrri ríkisstjórnaruppskotið — og hettar uppskotið varð soleiðis felt eisini. **Fólkaflokkvøðan var so statt nyttuleys og gav onga avgerð.**

Th. Petersen hevði ikki — segði talarin — viljað samráðst um tað fyriliggjandi uppskotið ella uppskotið undan tí frá ríkisstjórnarnevndini. Talarin — Dam — segði frá, at hann hevði á fundi hjá teim føroysku nevndarlimunum roynt at fingið fólkaflokksins umboðsmenn inn í eina realitetssamráðing um tær einstøku greinarnar. Men tað varð avvist. Thorsten Petersen breyt allar brýr av, segði bart út, at hansara flokkur ikki vildi samráðast um uppskotið og heldur ikki seta fram broytingaruppskot til tað. Tað sama segði hann á hövuðsfundinum — plenarmötinum — til Danir. Tá — upplýsti talarin — segði hann við Th. Petersen og aðrar á fundinum, at hann gav ikki upp fyrri tí, um fólkaflokkurin tók seg burturúr og breyt av. Hann vildi taka upp serstakar samráðingar við sambandsmenn og Danir, tí uppskotið var í stórum lutum gott. Ymiskt átti at verða broytt og nakað skoytt uppi. Tá ið Th. P. so spurdi um talarin — Dam — ætlaði at steingja fólkaflokkinn út, varð svarað, at tað vildi hann ikki, um fólkaflokksmenn hövdu nakað at samráðast um saman við Danir, ið vóru annar parturin. Sjálvt um tað skuldi verða alla náttina og beinan vegin, vildi hann samráðast. Men frá fólkaflokkinum kom einki.

Danir gingu við til at kalla allar broytingar, ið javnaðarmenn, sjálvstýrismenn og sambandsmenn vórðu samdir um

at ynskja — og soleiðis varð full semja millum Danir, javnaðarmenn, sjálvstýrismenn og sambandsmenn um fyriliggjandi uppskot. (Framhald).

Hin enski arbeidarinn.

Leygardagin 2. aug. stóð grein í »Föroyatíðindi«, sum hevði yvirskriftina »Kullenc«. Hon var ein atfinningargrein til enska arbeidarastýrið, serliga viðvíkjandi tess kolpolitikki, og sum framgekk av greinini, gav skrivarin Atlee-stjórnini alla skuldina fyrri, at Ongland i dag stóð framman fyrri einar álvarsmiklari kreppu.

Tað er fyrst at siga, at mikil eru álop og atfinningar komnir fram, síðan arbeidarastjórnin í Onglandi kom til ræðið. Men ein skal vera varin, tá ið hann alt fyrri eitt fellur dóm í hesum máli. Tiðindini komu frá blaðmonnum, ið sendir eru frá konservativum bløðum, og teirra frásagnir eru altíð fargaðar av tí politikki, blað teirra umboðar.

Tá ið vit skulu døma um teir vansar, Ongland er at móta i dag, og teir trupulleikar enska stjórnin hevur at takast við, so mugu vit fyrst kanna um tey viðurskifti, ið ráddu i landinum, tá ið Atlee-stjórnin tók ábyrgdina, og ta bakgrund ið er fyrri øllum hendingunum.

Øllum er langt síðan kunnigt, at so at siga øll heimsins lond eru figgarliga og vinnuliga ógviliga illa áborin aftan á kriggið, og sjálvandi tey lond mest, sum lut tóku og sum lógu undir herjingunum. Ongland var tað land av teimum sameindu, ið longest stóð i striði móti Fascismu og Nazismu. Eina langa tíð stóð tað pára einsamalt. Tað fekk ongar stundir til friðarverk. Alt arbeidisfólk mátti taka lut i kriggstiltökunum, bæði menn og kvinnur. Mest av matvørum Onglands eru altíð komnar uttan ifrá og ikki kom minst undir krignum. Hartil eisini nógv av kriggstilfarinum. Og ringast at stórum parturin av tí flutta góðsinum kom ongantíð fram. Tað liggur á botninum á onkrum av størhövunum saman við teirri manning, ið flyta tað skuldi. Men tað skuldi verða goldið, og fatiligt má øllum vera, at kriggsskuld Onglands má vera ófór — bæði skuld tess fyrri síni egnu kriggsfórslu, og tann skuld tað kom i fyrri at hjálpa øðrum londum.

So endaði kriggið; men byrðurnar av krignum vórðu ikki avlyftar. Eitt oyði Týskland skuldi verða hersett, og Ongland fekk ein hin ringasta hersetingarpartin. Ein part við stórum idnaði, sundursoraður; men við ongum mati. Onglendingar

máttu so til at pina seg sjálvur fyrri at fáa mat til sín sligna figginda. Milliónir mátti fólk ið i Onglandi gjalda til sín hersetingarpart.

Men, um einki kriggj hevði verið, so var tað einki fullfiggjad land, arbeidarastjórnin tók við aftaná langt tidsarskeið við konservativum stýri. Atlee sigur, at stóðið til standin i dag var longu lagt undan verðaldarbardaganum fyrra.

Ídnaðaramboðini vóru útslitin, kolabrotini, Onglands rikidómi, vóru i ringum standi, trondgi til nútímans maskinur; kolamaðurin i Onglandi hevði livað undir syndarligum korum. Hevði ligið i arbeidisloysi, vánalón og vandelig arbeidislikindi.

Hetta er, stutt farið um, bakgrundin fyrri tí, sum hendir i Onglandi i hesum døgum. — Eitt land at uppbyggja við ringum likindum fyrri uppbygging, eitt fólk mótt av longum kriggi og kriggsins ávirkan enn liggjandi á sær. Ein verð at hjálpa istaðin fyrri at handla saman við. Eingin avvápan, so allir menn kundu verða settir til framleiðandi verk, men ein herur triggjar ferðir stórri, enn hann var undan krignum. Stjórnin tók eitt hjálpani lán frá Amerika, men tað hevur etið seg skjótari upp enn væntað, tí amerikansk kapitalisma kom til ræðið har yviri, sum beindi fyrri allari prisefitiransan, so vórnar gingu upp, og amerikanski peningurin misti sitt virði. —

Tað er serliga tann skipan, at kolamaður skal arbeida fimm dagar i vikuni istaðin fyrri seks, sum mest verður atfunnin. Men at siga er, at arbeidið undir jörðini er strævið og heilsuringt, og maðurin kann ikki halda til at arbeida so leingi har sum i vanligum arbeidi. Tað er eisini at siga, at tað er ikki altíð hin langa arbeidstíðin, sum gevur mest úrslit. Er maðurin fúsar og arbeidisamur, kann hann arbeida meira i fimm dagar enn hann arbeidir i seks, tá ið hansara kroppur er móður og hann treingir til hvíld. —

Hin enska stjórnin er sett saman av arbeidarum, nógvir hava arbeitt i kolholunum og kenna soleiðis tey viðurskifti. Tað var hin enski arbeidarinn, ið sum hermaður og arbeidandi i verksmiðjunum var við at vinna kriggið. Tað er at vóna, at hann eisini vinnur hesa figgar-kreppu, sum land hansara i dag stendur i. Men skuldi tað henda, at Atlee-stjórnin verður fyrri óeyddu, og ætlanir hennara delta niður fyrri, tá verður iva-leyst tað at spyrjast sum ein vanlukka og ikki boðandi framgongd. Royndin i Onglandi kundi savna hin europeiska arbeidaraflokkinn. Miseydnast hon skal hann venda sær onkran annan vegin — og tað verður væntandi ikki til hina amerikansku stórkapitalismuna.